

פרשת בראשית

לקחת אחריות

אם מנהיגות היא הפתרון, אז מהי הבעיה? תשובתה של התורה על כך ברורה וחדה: **הבעיה היא כישלון בלקיחת אחריות.**

הפרקים הראשונים בספר בראשית מתמקדים בשני סיפורים מרכזיים: **הראשון הוא סיפורם של אדם וחווה**, והשני הוא סיפורם של **קין והבל**. שני הסיפורים הללו עוסקים בסוג מסוים של כישלון.

נתחיל בסיפורם של **אדם וחווה**. הם חטאו, כפי שכולנו יודעים, ומיד הסתתרו בבושה ובחרדה. אך מתברר להם שאין מסתור מפני ה'. כאשר ה' שואל אותם, "הֲמֵן הָעֵץ אֲשֶׁר צִוִּיתִיךָ לִבְלֹתִי אֲכָל מִמֶּנּוּ אֲכָלְתָּ?" האדם והאישה כאחד טוענים שזו אינה אשמתם: אדם מאשים את האישה, והאישה מאשימה את הנחש. כתוצאה מכך, שניהם נענשים ומגורשים מגן עדן, משום שהם מתכחשים לאחריותם האישית. הם טוענים בעצם, "זה לא אני".

בסיפור השני, כאשר קין הורג את הבל, ה' שואל אותו, "אי הָבֵל אָחִיךָ?" וקין משיב, "לא ידַעְתִּי. הִשְׁמִיר אָחִי אֹנְכִי?" **כאן קין לא מתכחש לאחריותו האישית, אך מתכחש לאחריותו**

המוסרית. הוא שואל בעצם, מדוע עליו לדאוג לטובת הזולת. ובאמת, מדוע שלא נעשה כל מה שאנו יכולים, אם יש לנו הכוח לעשות זאת?

שני הסיפורים הללו אינם סתם סיפורים, אלא תיעוד **שהתורה מציבה בפתח סיפור תולדות האנושות: תיעוד של כישלון, תחילה כישלון אישי ולאחר מכן כישלון מוסרי בלקיחת אחריות.** וזוהי, כאמור, הבעיה שהמנהיגות היא התשובה לה.

מעובד מתוך האתר של הרב זקס וספריו השונים
לקריאה בהרחבה סרקו את הברקוד

מנהיגות משה - אחריות

בסיפור ראשית ימיו של משה, הוא יוצא אל עמו, בני ישראל המשועבדים בפרך, ורואה את סבלם. הוא מבחין בנוגש מצרי מכה אחד מהם. הכתוב אומר: "ויֵּן כֹּה וַיֵּרָא כִּי אֵין אִישׁ" (שמות ב, יב).

קשה להבין ביטוי זה כפשוטו, שכן אין ספק שאנשים רבים נכחו במקום. לכן, נראה שהכוונה בפסוק היא שמשה פנה כה וכה, וראה כי אין איש המוכן להתערב בנעשה. זו דוגמה קדומה לתופעה שהתפרסמה בזמננו בשם "**אפקט הצופה מהצד**", שבו לעיני אנשים רבים מתרחש אירוע קשה, אך אף אחד מהם אינו נוקף אצבע לפעול.

חוקרים סבורים שגורם המפתח הוא **דילול האחריות**: האדם מניח שאם אנשים רבים נוכחים בזירה, ודאי יהיה מי מהם שיקום ויפעל, ולכן הוא עצמו יכול להחשות. **במקום שבו "אין איש" - היה משה. הוא קם ועשה, וזה מה שהפך אותו למנהיג.**

לקום ולפעול!

מנהיג הוא מי שלוקח אחריות. המנהיגות נולדת כשאנו עוברים ממצב של סבילות לפעולה, כשאננו מחכים שמישהו אחר יקום ויפעל, מתוך הבנה שאולי אין מי שיעשה זאת, לפחות לא כאן ולא עכשיו. **המנהיג הוא זה שאומר: "אם משהו אינו כשורה, אנסה לתקן אותו".** אלה הם המנהיגים. חיים של אחריות הם חיים שבהם אנו מתחשבים באחר - באדם אחר, באנשים אחרים, ואף באחר הגדול ביותר, אלוהים עצמו. הוא קורא לנו להשתמש בחירות שנתן לנו ולקרב ככל האפשר את המצוי אל הרצוי, את העולם הזה אל העולם הראוי.

עקרונות
במנהיגות

אילו סיפורים בתורה מעוררים בכם השראה
לפעול כמנהיגים ולחולל שינוי?

האם רק אנשים הנוטלים אחריות
אישית צריכים להפוך למנהיגים?

עקרונות במנהיגות - הרב יונתן זקס | לקחת אחריות

עקרונות
בחינוך

חינוך לאחריות

צוותי חינוך:

- **יוזמה חינוכית:** איך נעודד את הצוות לפעול יזום ולא להיות צופים מהצד?
- **מחויבות צוותית:** כיצד נוודא שהצוות נושא באחריות ואינו מתנער ממנה?
- **פיתוח תכניות ערכיות:** איך נשלב אחריות בתכניות החינוכיות כדוגמה אישית?

תלמידים:

- **טיפול אחריות אישית:** כיצד נטפח תחושת אחריות אישית בקרב התלמידים כלפי עצמם והקהילה?
- **מעורבות חברתית:** איך נעודד תלמידים לקחת אחריות ולשפר את סביבתם החברתית?
- **פיתוח אחריות קהילתית:** כיצד נעודד תלמידים לתרום לחברה ולזולת דרך פעילויות לימודיות?

